

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय का.मु.प्रधान न्यायाधीश श्री दामोदरप्रसाद शर्मा
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
आदेश
रिट नं. ०७०-WO-००४१

मुद्दा: उत्प्रेषण ।

जिल्ला बाँके मनिकापुर गा.वि.स. वडा नं. ४ घर भई कोहलपुर नगर विकास समिति
बाँकेको अध्यक्ष गिरजाप्रसाद पाठक -----१
जिल्ला बाँके होलिया गा.वि.स वडा नं. ४ घर भई कोहलपुर नगर विकास समिति
बाँकेको सदस्य रणबहादुर सिंह ठाकुर -----१
जिल्ला बाँके हिरमिनिया गा.वि.स. वडानं. १ घर भई कोहलपुर नगर विकास समिति
बाँकेको सदस्य राजकुमारी मुराउ -----१
जिल्ला बाँके परसपुर गा.वि.स. वडा नं. ९ घर भई कोहलपुर नगर विकास समिति
बाँकेको सदस्य अजयकुमार पाठक -----१
जिल्ला बाँके शम्सेरगंज गा.वि.स. वडा नं. ४ घर भई कोहलपुर नगर विकास समिति
बाँकेको सदस्य ठग्गा थारु -----१

निवेदक

विरुद्ध

नेपाल सरकार, शहरी विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्री -----१
नेपाल सरकार, शहरी विकास मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं -----१
जिल्ला बाँके कोहलपुर गा.वि.स वडानं. ४ घर भई हाल कोहलपुर नगर विकास
समितिका अध्यक्ष टेकनारायण भुसाल -----१
जिल्ला बाँके, रम्केना गा.वि.स. वडा नं. ५ घर भई हाल कोहलपुर नगर विकास

विपक्षी

समितिका सदस्य सतिदेवी तिमिल्सेना -----१
जिल्ला बाँके कोहलपुर गा.वि. वडा नं. ३ घर भई हाल कोहलपुर नगर विकास समितिको
सदस्य भूपबहादुर दर्जी -----१
जिल्ला बाँके रम्भेना गा.वि.स. वडा नं ५ घर भई हाल कोहलपुर नगर विकास समितिका
सदस्य गोपालप्रसाद शर्मा -----१
जिल्ला बाँके कोहलपुर गा.वि.स. वडा नं. २ घर भई हाल कोहलपुर नगर विकास
समितिका सदस्य गोविन्द बाग्ले -----१
जिल्ला बाँके रम्भेना गा.वि.स. वडा नं. ८ घर भई हाल कोहलपुर नगर विकास समितिका
सदस्य गोकुलप्रसाद थारु -----१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७ (२) अन्तर्गत यस
अदालतमा पर्न आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यस प्रकार छः-

हामी निवेदकहरूलाई नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तर) को मिति २०६८।७।३ को निर्णयले
श्री कोहलपुर नगर विकास समिति बाँकेको अध्यक्ष तथा सदस्य पदमा नगर विकास ऐन,
२०४५ (संशोधनसहित) को दफा ४.२.१ र ४.२.५ को प्रक्रियाबमोजिम बढीमा दुई
वर्षका लागि मनोनयन गरिएको थियो । सो कुरा तत्कालीन भौतिक योजना तथा निर्माण
मन्त्रालयको मिति २०६८।७।३ च.नं. १७१ को पत्रबाट जानकारी पाई उक्त समितिमा
आफ्नो पदीय दायित्वअनुसार आ-आफ्नो पदमा रही इमान्दारीपूर्वक कर्तव्यनिष्ठ भई
कामकाज गरी आएका थियौं ।

हामीले हाम्रो कर्तव्य पूरा गरी रहेको अवस्थामा यही श्रावण महिनाको पहिलो
हप्तामा हामी निवेदकहरूलाई कोहलपुर नगर विकास समितिको अध्यक्ष तथा सदस्य
पदबाट हटाएको भन्ने कुरा सुन्नमा आयो । के रहेछ भनी विपक्षी नं. दुई को कार्यालयमा
गई बुझ्दा विपक्षी मन्त्री ज्यू को निर्णयअनुसार मिति २०७०।४।७ को मनोनयन र च.नं
८५ को पत्रबाट अन्य विपक्षीहरूलाई अध्यक्ष तथा सदस्य पदमा बढीमा दुई वर्षका लागि
कोहलपुर नगर विकास समितिमा नियुक्ति गरिएको जानकारी प्राप्त भयो ।

हामी निवेदकहरूलाई कुनै जानकारी नदिई एक्कासी विपक्षी टेकनारायण भूसाललाई अध्यक्ष तथा अन्य विपक्षीहरूलाई सदस्य पदमा नियुक्ति गरिएको देखियो । हामी निवेदकहरूलाई पदबाट हटाउनु पर्ने कुराको जानकारी तथा सुनुवाईको मौका समेत नदिई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत पदावधि बाँकी छुट्टै पदबाट हटाइएको छ । मिति २०६८।७।३ को निर्णयअनुसार दुई वर्षका लागि नियुक्ति गरिएकोमा सो कार्यकाल पूरा नहुँदै बाँकी छुट्टैको अवस्थामा बिनाकारण कुनै सूचना तथा जानकारी नदिई स्वेच्छाचारी ढंगले पदबाट हटाउन मिल्ने होइन ।

हामी निवेदकहरूलाई पदबाट हटाउने विपक्षीको निर्णय नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ नगर विकास ऐन, २०४५, न्यायका सर्वमान्य सिद्धान्त, प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त तथा सम्मानीत अदालतबाट प्रतिपादित न्यायिक सिद्धान्त समेतको प्रतिकूल भएकाले विपक्षीको मिति २०७०।४।६ को निर्णय तथा मिति २०७०।४।७ को पत्र समेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी हामी रिट निवेदकहरूलाई आ-आफ्नो पदमा यथावत काम गर्न दिनु भनी विपक्षीका नाममा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने रिट निवेदन ।

यसमा के कसो भएको हो, निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो, यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाको म्यादबाहेक १५ दिनभित्र विपक्षीका नाममा म्याद सूचना जारी गरी लिखित जवाफ परे वा अवधि व्यतीत भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु । साथै विपक्षीहरूलाई मनोनयन गरिएको मिति २०७०।४।६ को निर्णय अर्को आदेश नभएसम्म कार्यान्वयन नगरी मिति २०६८।७।३ मा मनोनयन भएका निवेदकहरूलाई मनोनयन अवधिसम्मको लागि कामकाज गर्न दिनु, बाधा नपुऱ्याउनु भनी अन्तरिम आदेश जारी गरी दिएको छ भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।४।१५ को आदेश ।

नगर विकास ऐन, २०४५ को दफा ४.३ ले समितिका मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि उपदफा ४.१ बमोजिमको सूचनामा तोकिएबमोजिम हुनेछ भन्ने व्यवस्था

गरेको सन्दर्भमा विपक्षी निवेदकहरूलाई मनोनीत गर्दा निर्णय भएका मितिले बढीमा दुई वर्षसम्म निजहरूको पदावधि हुने हो । ऐनको उक्त प्रावधानअनुसार नै निवेदकहरूको सट्टामा अन्य व्यक्तिहरूलाई नियुक्त गरिएको हो । अन्य व्यक्तिहरूलाई ऐनको व्यवस्थाअनुसार नियुक्ति गर्दैमा निवेदकहरूको संवैधानिक तथा कानूनी हकमा आघात पर्ने होइन ।

नगर विकास समिति ऐन, २०४५ को दफा ४.४ बमोजिम नेपाल सरकारले आवश्यक देखेमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी समितिका सदस्यहरूमा आवश्यकताअनुसार हेरफेर गर्न सक्नेछ भन्ने व्यवस्थाअनुसार कुनै पनि बखत नेपाल सरकारले समितिका सदस्यहरूमा हेरफेर गर्न पाउनु सरकारको अधिकार हो । समितिको कार्यक्षेत्र, त्यसको प्रकृति समितिका सदस्यहरूको कार्यक्षमताका आधारमा आवश्यकतानुसार सदस्यहरू हेरफेर गर्नुपर्ने भएकाले नै विधायिकाले ऐनमा यस्तो व्यवस्था गरेको हो । यस मन्त्रालयले कानूनले दिएको अख्तियारीको अधीनमा रही नगर विकास समितिका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू हेरफेर गर्दा निवेदकको संवैधानिक तथा कानूनी हकमा आघात पर्ने होइन । निवेदकको प्रयोजनहीन निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने शहरी विकास मन्त्री र सहरी विकास मन्त्रालयको तर्फबाट पर्न आएको पृथक पृथक लिखित जवाफ ।

नगर विकास ऐन, २०४५ (संशोधनसहित) को दफा ४ (१) अनुसार नेपाल सरकारले नगर विकास समिति गठन गर्नसक्ने व्यवस्था छ । सरकारलाई समितिको अध्यक्ष तथा सदस्यहरूको मनोनयन गर्ने अधिकार कानूनले प्रदान गरेको छ । उक्त ऐनको दफा ४ (४) ले नेपाल सरकारले आवश्यक देखेमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी समितिमा आवश्यक हेरफेर गर्नसक्ने स्पष्ट व्यवस्था रहेको छ । मनोनीत सदस्यहरूको पदावधि नेपाल सरकारको स्वविवेकमा रहने स्पष्ट व्यवस्था भएअनुसार बढीमा दुई वर्षका लागि निवेदकहरूलाई मनोनयन गरिएको हो । बढीमा दुई वर्ष भन्नुको अर्थ दुई वर्षभित्र नेपाल सरकारले समितिका पदाधिकारीहरूलाई हेरफेर गर्ने नसक्ने भन्ने

होइन । दुई वर्षभित्र सरकारले जहिले सुकै हटाउने पाउने हो । नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७०।४।६ को निर्णयमा कुनै त्रुटि छैन ।

नगर विकास ऐन, २०४५ को दफा ४ (१) र (४) ३ अनुसार नगर विकास समितिका पदाधिकारीहरूको पदावधि कितान गरिएको छैन । नेपाल सरकारको स्वविवेकमा भर पर्ने विषय हो । नेपाल सरकारको उक्त निर्णयबाट निवेदकहरूको मौलिक तथा कानूनी हकमा आघात पारेको छैन । निवेदकहरूलाई नेपाल सरकारको मिति २०७०।४।६ को निर्णयलाई चुनौती दिने अधिकार छैन । नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति २०७०।४।६ को निर्णय र सो निर्णयका आधारमा २०७०।४।७ मा भएको मनोनयन पत्र बदर हुने होइन । भूठा र निष्प्रयोजन रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने टेकनारायण भुसालसमेतको संयुक्त लिखित जवाफ ।

नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ यस इजलाससमक्ष पेश भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री प्रेमसिंह धामी र विपक्षीका तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ता कार्यालयका विद्वान सह न्यायाधिवक्त श्री रेवतीराज त्रिपाठीले गर्नु भएको बहस सुनियो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा नेपाल सरकार (मा.मन्त्रीस्तर) को मिति २०६८।७।३ को निर्णयअनुसार निवेदक गिरजाप्रसाद पाठकलाई अध्यक्ष पदमा र अन्यलाई सदस्य पदमा कोहलपुर नगर विकास समितिमा बढीमा दुई वर्षका लागि मनोनयन गरिएको देखिन्छ । सो दुई वर्षको कार्यावधि व्यतीत नहुँदै नेपाल सरकार (मा.मन्त्रीस्तर) ले मिति २०७०।४।६ मा स्वेच्छाचारी निर्णय गरी निवेदकहरूलाई हटाई विपक्षीहरूलाई सोही समितिमा मनोनयन गरिएकोले सो निर्णय बदर गरी पाउँ भन्ने निवेदन दावी रहेको देखियो । रिट निवेदकहरूलाई मिति २०६८।७।३ मा दुई वर्षका लागि कोहलपुर नगर विकास समितिमा मनोनयन गरिएकोमा निजहरूको दुई वर्षको पदावधि मिति २०७०।७।२ मा समाप्त भई सकेको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रयोजन नै समाप्त भई निष्प्रयोजित रहेको देखियो । यस्तो अवस्थामा रिट निवेदनमा थप विवेचना गरी रहनु परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन

खारेज हुने ठहर्छ । दायरीवाट प्रस्तुत मुद्दाको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

का.मु. प्रधान न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : प्रेमप्रसाद न्यौपाने

कम्प्युटर सेटिङ : विकेश गुरागाई

इति सम्वत् २०७० साल मंसिर १६ गते रोज १ शुभम् .....।